

Opinia SEP na temat opracowań Departamentu Energetyki Ministerstwa Gospodarki:

- „Polityka energetyczna Polski – Strategia do 2030 roku” – wersja nr 1 z dnia 31 lipca 2008 r.;
- „Tezy do dyskusji nad Polityką energetyczną Polski do roku 2030”.

1. Przekazanie do zaopiniowania specjalistom i to, zarówno ze strony firm energetycznych jak i organizacji pozarządowych, projektu dokumentu dotyczącego polityki energetycznej uznać można za krok w dobrym kierunku. Skuteczność tego typu akcji zależy jednak od spełnienia, co najmniej dwóch warunków.

- 1) Jeden, to zawarcie w projekcie wyników analiz techniczno - ekonomicznych oraz skwantyfikowanych wskaźników, jakie mają być osiągnięte w okresie do 2030r., jak również propozycji konkretnych rozwiązań prawnych.
- 2) Drugi dotyczy okresu wykorzystania uwag i opinii już po ich złożeniu i uwzględnienia w przyszłym dokumencie propozycji wynikających z ankietowania wstępnego projektu.

Już na wstępie stwierdzić można, że w opiniowanym dokumencie o polityce energetycznej nie spełniono warunku pierwszego, a spełnienie drugiego przy tak dużej liczbie ankietowanych jest bardzo trudne.

Strategia energetyczna kraju musi wynikać z wielowariantowej analizy optymalizacyjnej rozwoju sektora energii w powiązaniu z modelowaniem rozwoju gospodarki narodowej i zawierać projekcje bilansu paliwowo – energetycznego.

Polityka energetyczna, sięgająca w swoich założeniach aż po rok 2030, musi też pokazywać projekcję energetyki jako sprywatyzowanej, konkurencyjnej, innowacyjnej i jak najmniej obciążającej środowisko naturalne dziedziny gospodarki krajowej.

Ponadto dokument sprawia wrażenie, że został opracowany na podstawie opinii bliżej nie przedstawionej grupy ekspertów, podchodzących do tematu nie zawsze obiektywnie. Zauważyć można, że wykorzystywanie koncepcje poszczególnych ekspertów, reprezentujących zwykle różne grupy interesów lub usiłujących realizować własne wizje, niekiedy motywowane ideologicznie nie doprowadzi do określenia właściwego z punktu widzenia całości gospodarki Polski rozwiązania.

2. Problem energetyki jądrowej

2.1 Większość wykonanych w ostatnich latach analiz optymalizacyjnych wykazała konieczność wprowadzenia w Polsce energetyki jądrowej już w perspektywie 2020r. W szczególności analizy wykonane przez ARE, jeszcze przed ogłoszeniem przez Komisję Europejską szczegółowych założeń pakietu energetyczno- klimatycznego, wykazały potrzebę uruchomienia w 2021r. EJ o mocy 1500 MW, a do 2030r. o mocy 7500 MW.

Niewątpliwie, po ogłoszeniu przez KE propozycji ze stycznia 2008 r. wprowadzających znacznie wyższe koszty pozwoleń na redukcję lub emisję CO₂ konieczna stała się aktualizacja tych analiz. Jest jednak oczywiste, że po uwzględnieniu tych nowych danych (kosztów) wyniki analiz wskażą na konieczność przyspieszenia budowy elektrowni jądrowych.

Zwrócić można jednak uwagę, że uruchomienie EJ od roku 2020 wymaga już obecnie szybkiego podjęcia działań tworzących odpowiednie warunki dla inwestycji w elektrownie jądrowe. Konieczne jest dostosowanie oprzyrządowania prawnego, a także stworzenie instytucji i infrastruktury, które mogłyby zapewnić właściwą gospodarkę paliwem jądrowym i odpadami radioaktywnymi. Niezbędne staje się także z jednej strony podjęcie intensywnej akcji uświadamiającej społeczeństwo o znaczącym wzroście poziomu bezpieczeństwa nowoczesnych instalacji jądrowych, a z drugiej stworzenie przepisów mogących skutecznie zabezpieczyć przed efektywnymi protestami uniemożliwiającymi realizację już uzgodnionych projektów.

2.2 Dokument strategii na okres dwudziestu lat nie może zawierać sformułowań „...zasadne jest rozważenie wprowadzenia opcji energetyki jądrowej w Polsce” czy „Polska będzie też przygotowywać się do ... ewentualnego wprowadzenia energetyki jądrowej...” To są sformułowania wskazujące, że w okresie trwających ponad dwa lata prac nad nim nie dokonano żadnych rozważań pozwalających na powiedzenie czegoś więcej niż " ...zasadne jest rozważenie ...". Jak stwierdzały uchwały wielu sympozjów i konferencji organizowanych przez Stowarzyszenie Elektryków Polskich, w Polsce należy niezwłocznie podjąć działania dla zbudowania pierwszej, a potem dalszych elektrowni jądrowych [17]. Każdy rok opóźnienia to rok poważnych strat gospodarczych. Mówimy dziś o uruchomieniu pierwszej elektrowni jądrowej w 2021 roku, ale tylko dlatego, że nie jest to wcześniej możliwe. Jeżeli jednak będziemy zwlekać, minie i rok 2021 i następne lata – a elektrowni jądrowych nadal nie będzie. I będziemy nadal ponosić straty gospodarcze, których można było uniknąć.

2.3 Najpilniejsze w chwili obecnej to powołanie – umocowanej pod Premierem RP – jednostki, na przykład Agencji Wdrażania Energetyki Jądrowej, do której będzie należało skoordynowanie przygotowań do wdrożenia energetyki jądrowej w Polsce oraz stworzenie

niezbędnych podstaw prawnych i organizacyjnych dla jej skutecznego wdrożenia. W pierwszej kolejności zespół ten powinien przygotować materiały do dyskusji społecznej na temat budowy energetyki jądrowej w Polsce, zorganizować tę dyskusję i doprowadzić do podjęcia przez Parlament RP uchwały o wykorzystaniu energetyki jądrowej w Polsce.

3. Problem tzw. okresu przejściowego.

Należy zwrócić uwagę, że przy obecnie występujących opóźnieniach inwestycyjnych w elektrowniach (zarówno o charakterze odtworzeniowym jak i nowych mocy) oraz w sieciach elektroenergetycznych, może zagrażać odbiorcom w Polsce ograniczenie dostaw mocy i energii elektrycznej po 2011 roku. Zagrożenie to potęguje wiele niebezpiecznych symptomów występujących w sektorze, a także w stosunku rządu do problemów sektora, a wśród nich:

- brak poważnych inwestycji w górnictwie zarówno węgla kamiennego jak i brunatnego, co może skutkować koniecznością zwiększania importu węgla,
- brak stabilnego ukierunkowania na inwestycje, brak uprawnień do emisji CO₂,
- podobnie w ciepłownictwie, brak uprawnień do emisji CO₂; przy czym sprowadzanie problematyki ochrony środowiska do problemu CO₂ absolutnie nie wyczerpuje sprawy, jako że strategia UE przewiduje dalsze zaostrzanie standardów emisyjnych zarówno w zakresie SO₂, NO_x czy pyłów, ale także PM10, rtęci (projekt nowej Dyrektywy IPPC);
- zablokowanie eksportu przez operatora przesyłowego, potrzeba rozpoczęcia przygotowań do wdrożenia systemu komunikatów operatorskich o ograniczeniach w dostawach energii elektrycznej dla odbiorców końcowych;
- udział energii odnawialnej jest w Polsce jednym z najniższych w Europie.

Jednocześnie jasne się stało, że wprowadzenie w Polsce w skali przemysłowej:

- bezemisyjnych technologii węglowych,
- technologii zgazowywania czy upłynniania węgla,
- energetyki jądrowej,
- energetyki wodorowej.

jest realne dopiero około roku 2020 – 2025. Powstaje zatem problem okresu przejściowego. Polityka energetyczna powinna przedstawić wyniki analiz pozostałych technologii: gazowej na gaz ziemny, wiatrowej, biogazowej, geotermalnej. Wspomnieć także można technologiach zmniejszających popyt, a więc na przykład zakazie stosowania żarówek, wymianie silników, czy urządzeń gospodarstwa domowego.

Zwrócić można uwagę, że na przykład energetyka biogazowa jest bardzo kosztowna i jej rozwój powinien być planowany i optymalizowany przy realistycznych założeniach dotyczących zasobów nadających się do wykorzystania, przy akceptowalnych kosztach. Celowe wydaje się zintensyfikowanie wykorzystania odpadów rolniczych, w tym pochodzenia zwierzęcego (z hodowli i przemysłu spożywczego) i zaniechanie budowy spalarni śmieci i odpadów, a w ich miejsce przewidywanie zgazowywania odpadów organicznych.

W omawianym dokumencie jest wiele spostrzeżeń na ten temat, ale brak jest konkretnych zamierzeń. Odsyłanie do innych dokumentów, jeszcze nie istniejących (np. Program Innowacyjna energetyka – rolnictwo energetyczne) jest sprzeczne z zawartością Polityki energetycznej wynikającą z Prawa energetycznego.

4. Problem racjonalizacji zużycia energii

4.1 Poprawa efektywności wykorzystania energii (w tym elektrycznej) jest jak najbardziej pożądana i możliwa (choć wymagać będzie wielomiliardowych nakładów i będzie procesem rozłożonym na wiele lat). Analiza strony popytowej powinna jednak uwzględniać fakt, że wskaźnik jednostkowego zużycia energii elektrycznej (będący ciągle jeszcze świadectwem rozwoju gospodarczego) wynosi obecnie około 4150 kWh/osobę i powoduje, że polska znajduje się na odległym miejscu nie tylko wśród krajów europejskich (przykładowo dla Korei Południowej wynosi on ponad 6000kWh/osobę. Przyjęcie więc w projekcie strategii założenia o zeroenergetycznym rozwoju gospodarczym Polski w nadchodzących latach nie wydaje się być założeniem realistycznym. Biorąc to pod uwagę, program strategiczny nie powinien opierać się na założeniu, że oszczędności energii będą głównym środkiem opanowania wzrostu zapotrzebowania energii elektrycznej. Hasła o oszczędzaniu energii nie wystarczą do zrównoważenia bilansu energetycznego. Wprawdzie można importować energię elektryczną, ale przykład włoski udowodnił, że prowadzi to nie tylko do bardzo wysokich cen energii dla odbiorców, ale i uzależnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju od niewystarczających zazwyczaj elektrycznych linii przesyłowych. Import energii elektrycznej można przewidywać jako rozwiązanie tymczasowe, ale na dłuższą metę jest działaniem szkodliwym dla kraju.

Nie mniej propozycje poprawy efektywności końcowego zużycia energii zawarte w Tezach uznać można za celowe i konieczne. Poprzeć należy zdecydowanie akcje edukacyjne promujące oszczędzanie energii, i jednocześnie szeroko upowszechniać nie tylko zachowania prooszczędnościowe, ale i systemy zarządzania odbiorami (DSM). Zwrócić można również uwagę na celowość podejmowania przez rząd działań mających na celu:

- stworzenie jasnych, elastycznych i stabilnych ram prawnych pozwalających firmom i przedsiębiorcom podejmować długoterminowe inwestycje związane z poprawą efektywności energetycznej;
- utworzenie specjalnych funduszy, z których będą wspierane przedsięwzięcia proefektywnościowe podejmowane przez końcowych użytkowników energii, tak jak tego wymaga odpowiednia dyrektywa unijna. W zakresie polityki ekologicznej stoimy na stanowisku, że sprowadzanie problematyki ochrony środowiska do problemu CO2 absolutnie nie wyczerpuje tematu. Trzeba wyraźnie wskazać, że strategia UE przewiduje dalsze zaostrzenie standardów emisyjnych nie tylko w zakresie SO₂, NO_x czy pyłów klasycznych, ale także PM₁₀, rtęci etc. (vide: projekt nowej Dyrektywy IPPC).

4.2 Istotną rolę w zużyciu energii odgrywają straty energii w firmach energetycznych. W stosunku do podmiotów zajmujących się wytwarzaniem, przesyłaniem i dystrybucją energii powinien zostać wprowadzony ustawowy obowiązek stosowania działań oszczędnościowych i planowania kierunków racjonalizujących zużycie energii, związanych z ich podstawową działalnością tj. strat energii w sieciach przesyłowych i dystrybucyjnych oraz zużycia energii na potrzeby własne systemów wytwórczych i przesyłowo - dystrybucyjnych.

5. Problemy systemu przesyłowego i sieci dystrybucyjnych

Niedoinwestowany, przestarzały a często zły stan techniczny infrastruktury sieciowej związanej z przesyłem i dystrybucją energii elektrycznej, brak zdolności przesyłowych w zakresie dostaw paliw gazowych stanowi poważne zagrożenie dla obecnych, a zwłaszcza przyszłych dostaw energii elektrycznej i paliw gazowych

5.1 Konieczne jest przeprowadzenie remontów i modernizacji sieci 400 i 220 kV w celu zwiększenia zdolności przesyłowych i ograniczenia możliwości awarii systemowych.

5.2 Istnieje pilna potrzeba budowy nowych połączeń transgranicznych zagęszczających połączenia międzynarodowe. Przede wszystkim zachód i północny wschód. Połączenie Krajnik – Vierraden i Mikołowa – Hagenwerder na zachodzie Polski jest niewystarczające. Co najmniej dwa dalsze na tym kierunku są niezbędne. Podobnie połączenia z Litwą, która do tej pory jest synchronizowana z krajami WNP, a nie z UCTE. Trudno sobie wyobrazić że Litewska „Ignalina” lub to co po niej zostanie, będzie nadal oferowała dostawy do ziem rosyjskich i białoruskich i nadal będzie zsynchronizowana z WNP. Potrzebne są więc dwie linie z Polski do dwóch stacji (np. Kaunas, i Kruonis, bądź Lieutuvos PP) na terenie Litwy. Analizie techniczno – ekonomicznej poddane powinny być liczba i jakość połączeń poprzez północną oraz południową granicę państwa.

5.3 Uregulowania prawnego wymagają zagadnienia związane z uzyskiwaniem lokalizacji linii przesyłowych. Dotychczasowe rozwiązania praktycznie uniemożliwiają budowę obiektów infrastruktury systemu elektroenergetycznego.

5.4 Konieczne stało się uruchomienie rządowego programu reelektryfikacji wsi mającego na celu zdecydowaną poprawę niezawodności dostawy energii dla odbiorców wiejskich, poprzez między innymi wprowadzenie na szeroką skalę linii średnich i niskich napięć z przewodami izolowanymi.

6. Problemy ograniczania emisji

6.1 W dokumencie brak jest określenia zarówno konkretnych sposobów faktycznego zredukowania emisji gazów cieplarnianych w okresie do 2030 r. jak i przewidywanych środków finansowych, ekonomicznych, a także prawnych służących realizacji redukcji. Wspomnieć w tym miejscu można, że nie jest wykluczone zwiększenie zakresu redukcji emisji przez UE z 20 do 30%.

6.2 Należy zalecić jeszcze większą ostrożność, niż w dokumencie, co do możliwości realnego wdrożenia w Polsce technologii wychwytywania i składowania CO₂ (Carbon Capture and Storage – CCS). Często argument wdrożenia tej technologii jest używany w celu uzasadnienia budowy nowych elektrowni węglowych. CCS jest dopiero na etapie badań i instalacji demonstracyjnych, których powstanie przewidywane jest w latach 2015 – 2020. Z danych literaturowych wynikają przesłanki przemawiające za tym, że nie spełni ona pokładanych nadziei. Wśród tych przesłanek wymieniane są między innymi następujące:

- CCS nie będzie dostępne w porę, aby uniknąć niebezpiecznych zmian klimatycznych,
- technologia CCS zużywa od 10 do 40 % energii wytwarzanej przez elektrownię, a więc zniweluje ona wzrost efektywności
- składowanie dwutlenku węgla pod ziemią jest ryzykowne, nie można zagwarantować że stałe składowanie CO₂ jest całkowicie bezpieczne, stanowi ono zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, ekosystemów i klimatu
- technologia CCS może prowadzić do podwojenia kosztów produkcji elektrowni i podnieść cenę energii elektrycznej od 21 do 91%.

W Polsce trudno będzie znaleźć tereny na składowanie podziemne CO₂, a jeszcze trudniej uzyskać zgodę mieszkańców na składowanie pod ich gruntami miliardów metrów sześciennych gazu, który w razie wydzielenia się na powierzchnię ziemi stanowi poważne zagrożenie.

7. Jednolita i spójna polityka rządu

Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia zamierzonych celów jest prowadzenie jednolitej polityki w wielu dziedzinach: podatkowej (akcyza), ochrony środowiska, realizacji obowiązków właścicielskich, przestrzegania prawa energetycznego. Powinna to być polityka rządowa, a nie resortowa. Stąd też można uznać za zasadne propozycje skupienia rządowej problematyki sektora w jednym resorcie.

Należy zwrócić uwagę, że czeka nas okres rosnących i bardzo wysokich cen energii związanych z: wolą spełnienia wymagań ekologicznych, wymuszaniem zachowań proefektywnościowych, ale także z niedorozwojem rynku konkurencyjnego. Hasła o rozwoju konkurencji mają w dokumencie charakter populistyczny i mają niewiele wspólnego z rzeczywistością.

Elementem łagodzącym wysokie koszty energii powinna być generalna reforma podatków mająca między innymi na celu obniżenie obciążeń działalności gospodarczej z jednej strony, a drugiej, zgodną z przepisami unijnymi, pomoc dla tzw. odbiorców wrażliwych. Pomoc ta nie może odbywać się kosztem firm energetycznych, drogą wprowadzania taryf socjalnych, ale drogą specjalnych programów pomocy społecznej

8. Organizacja prac rozwojowych w sektorze energetycznym

8.1 Prowadzenie właściwej polityki energetycznej Polski, w zmieniających się uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych, a zapewniającej bezpieczeństwo dostaw paliw i energii niezbędną ochronę środowiska, konkurencyjność i efektywność gospodarowania - wymaga prowadzenia pilnych, ciągłych i profesjonalnych studiów strategicznych w zakresie całego sektora energetycznego oraz jego branż. Stowarzyszenie Elektryków Polskich od wielu już lat postuluje utworzenie Energetycznego Centrum Strategicznego (ECS), skupiającego specjalistów z różnych branż energetycznych i różnych dziedzin gospodarki (ekologia, ekonomika i finanse, prawo, informatyka itp.) jako zaplecza doradczego organów rządowych i ustawodawczych, kreujących strategię zrównoważonego rozwoju kraju i politykę energetyczną Polski zarówno w bliższym jak i dalszym horyzoncie czasowym.

8.2 Wprowadzie znaczącą rolę w tworzeniu korzystnych z punktu widzenia kraju i korelujących z celami Unii Europejskiej planów rozwoju powinien odgrywać operator systemu przesyłowego, jako odpowiedzialny za planowanie, lecz jednak widzi się celowość stworzenia postulowanego Centrum Strategii jako ciała niezależnego.